

ЦРАСВх. № 233/ 08.04. 2014г

Рецензия на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ на тема „Изследване на приложението на турското и международното законодателство за футболното хулиганство и форми на превенция в Република Турция“

Докторант: Биолент Юзум

Научен ръководител: проф. Симеон Йорданов, дн

Рецензент: доц. Арахангел Гигов, доктор

Спортът е обществено явление, което, в дълбоката си същност, има ясно изразени възпитателни функции. Противоборството на отбори и състезатели, при което печели по-подготвеният, честната и достойна игра, фейър плейт, независимостта от етнически, религиозни и социален статус на състезателите са символи на състезателната дейност. В същото време, като неделима част от обществените отношения, нерядко състезателната дейност е съпроводена и с негативни прояви на насилие и футболно хулиганство. Особено ясно изразено проявление това негативно явление намира в спорт, като футбола. Проявата на насилие, както на терена, така и извън него води до загуба на човешки животи, разрушени спортни съоръжения и опорочаване на същността на тази атрактивна игра. Поради сравнително широкото разпространение на футболното хулиганство, осъвременяването на методите на организация на антисоциалните прояви и големите щети, които се нанасят считаме, че проблематиката на която е посветен представеният за рецензия дисертационен труд е изключително актуална и социално значима. Дисертационният труд е разработен на 124 стандартни страници, разпределени в предговор, четири глави, списък на ползваните

литературни и документални източници и приложения. Структурата на разработката съответства на изискванията за разработване на научен труд. Фактологията, на която се основава анализът е представена в 18 таблици и 30 фигури. Стилът на автора е отличен.

Ще се спрем накратко на критичен анализ на отделните раздели на разработката.

В **ПРЕДГОВОРА** (2 стр.) авторът е направил кратко въведение в изследвания проблем, като е конкретизирал, че акцентът на труда е поставен върху разкриването на законовите механизми (нормативните документи и тяхното прилагане), които позволяват ограничаване на футболното хулиганство. Към този раздел е приложен списък на таблиците и графиките, приложени към труда, като се наблюдава известно несъответствие с номерацията, направена в текста.

В **ПЪРВА ГЛАВА** (литературен обзор в обем от 49 стр.) авторът се е спрял на няколко основни направления, а именно:

- същност и историческо развитие на футболното хулиганство,
- психопортрет на футболните хулигани и фактори, имащи отношението към проявите на насилие по стадионите,
- пътища за противодействие на футболното хулиганство.

Особен интерес представлява дефиницията на футболното хулиганство (стр. 11) от гледна точка на степента на организираност (спонтанно или планирано, най-често в интернет), форми на проявление (морално, физическо, вандализъм) и участници.

Авторът е направил и задълбочен анализ на публикуваното в научната литература по отношение на психологическите характеристики на футболния хулиган, характерната за тези лица субкултура и факторите, които го обуславят. Очертани са възможните подходи за ограничаване на вандалските прояви, като мерки, произтичащи от теорията за управление на тълпата, характеристиките на спортните съоръжения, организацията на

спортни събития и подготовката на кадрите, осигуряващи протичането на спортните събития.

Анализът е направен на базата на 29 литературни и 54 интернет източника. Като недостатък бихме посочили, че при цитирането на авторите не е спазен стандартът за научен стил на цитиране.

На базата на анализите в главата авторът е извел работната си хипотеза, че чрез ефективното прилагане на законовите и нормативните разпоредби и повишаване на мониторингът върху тяхното изпълнение може да се ограничат проявите на футболно хулиганство в Р. Турция.

Във **ВТОРА ГЛАВА** е описана методиката на изследване. По наше мнение **целта** на изследването би могла да бъде редактирана в смисъл, че **целта** на изследването е да се ограничат проявите на футболно хулиганство в Р. Турция чрез усъвършенстване на законовите разпоредби и мониторингът върху тяхното прилагане.

Задачите на изследването са добре формулирани и ясно очертават отделните аспекти на изследователска работа, осъществена от докторанта.

Обектът, предметът и субектите на изследване са ясно дефинирани, а към **методите** на изследване би следвало да се добави и анализ на литературни източници

Анализът на получените резултати е направен в **ТРЕТА ГЛАВА**. Тя е структурирана в съответствие със задачите на изследването в 5 раздела. На **първо място** авторът се е спрял на анализ на законовите разпоредби на закон 6222 от 2011 г. за превенция на насилието и безредиците по време на спортни състезания и Европейска конвенция за насилие между зрителите по време на спортни състезания. Анализът показва, че не винаги се спазват разпоредбите на закона за провеждане на футболни срещи, няма наложени предвидените в закона тежки наказания, в голяма си част вандалските прояви остават с неизвестни или ненаказани извършители.

В следващият раздел авторът се е спрял на статистически данни за осъществени нарушения и арести (без информация за отсъдените наказания) през периода 2011-2013 г. Сравнени са видовете нарушения по отбори, на които са привърженици ултрасите, както и по петте нива на професионален футбол в Турция. Оказва се, че най-често осъществяваното нарушение е употребата на пиротехнически средства, следвани от прояви на расизъм, отправяне на нецензурни изрази и унищожаване на материална собственост. Честотата на вандалските прояви е пропорционална на привържениците на даден клуб, като между отделните професионални групи съществуват несъществени разлики в структурата на нарушенията на закона.

На следващо място авторът се е спрял на анализ на експертни данни, според които на първо място сред причините, обуславящи футболното хулиганство, са икономическите причини, следвани от политическите интереси и липса на координацията, между звената, отговорни за футболното хулиганство.

Непосредствени участници и/или потърпевши в появи на насилие по футболните терени са футболните запалянковци. Значителна част от анализираната от докторанта фактология е посветена на резултати от анкетно проучване след 432 футболни фенове от 9 градове в Турция. Резултатите показват, че запалянковците са доволни от състоянието на стадионите и организацията на проявите, същите се чувстват сигурни и спокойни на стадиона. Това означава, че решаването на проблема с футболното хулиганство трябва да премине и през сериозна работа по превъзпитанието на футболните фенове.

В заключение на трета глава авторът е направил предложение за модел на информационен център, даващ възможност за регистрация на лицата с противообществени прояви и бързото им разкриване и обезвреждане в случай на нужда.

Изводите и препоръките произтичат от осъществената изследователска работа и биха могли да подпомогнат футболната общественост в Турция в превенцията на футболното хулиганство.

В заключение на направения обзор бих желал да открия основните приносни моменти на труда, както следва:

1. Дефинирано е понятието футболно хулиганство, като и социални, законови и личностни фактори, които водят до неговото проявление;
2. Разкрити са положителните и отрицателни страни на законовата рамка за противодействие на футболното хулиганство в Р. Турция – закон 6222/2011 г., както и резултатите от неговото приложение през периода 2011-2013 г.
3. Публикувани и теоретично са обобщени факти, показващи, тревожната тенденция че противообществените прояви по време на футболни срещи не водят до сериозни санкции, каквито се предвиждат в закон 6222;
4. Разкрити са факти, които показват, че проблемът за футболното хулиганство не се съзнава като такъв от непосредствените участници в спортното състезание – зрителите. Това води до извода, че е необходима сериозна работа по тяхното превъзпитание и управление от гледна точка на теорията на тълпите.

Като недостатъци на разработката бих посочил сравнително малкият брой ползвани теоретични литературни източници, някои неточности в цитиране на литературните източници и известни неточности във използваните формулировки, което е логично от гледна точка на това, че докторантът не е български гражданин.

Кандидатът се е съобразил със забележките, които бяха направени по време на вътрешната защита на дисертационния труд. Авторефератът е разработен съобразно изискванията и отразява вярно съдържанието на

дисертационния труд. Резултати от отделни аспекти на изследването са публикувани в 3 научни статии, които са представени в документите на кандидата.

Бих желал докторантът да отговори на следния въпрос при своята защита. На стр. 102 от дисертационния труд Вие твърдите че не е рентабилно футболното хулиганство да бъде прекратено. Как бихте обяснили това си мнение, като се има предвид до какви материални и човешки загуби водят проявите на насилие по футболните терени?

В заключение бих желал да отбележа, че представеният за рецензия дисертационен труд демонстрира сериозната теоретична подготовка на докторанта и обширните му познания в областта на законовите разпоредби, регламентиращи превенцията на футболното хулиганство. Не подлежи на съмнение и способността му да дефинира изследователска хипотеза, организира, проведе и обобщи резултатите от научно изследване. Поради това, на основание на ЗРАСРБ давам положителната си оценка на БЮЛЕНТ ЮЗИОМ да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка, вкл. методика на кинезитерапията“.

07.04.2014 г.
София

Рецензент:
(доц. А.Гигев, доктор)